

- SIKOS T. T. 2000. Marketingföldrajz. – VÁTI Kht., Budapest, 260 p.
- SIKOS T. T. 2003. Bevásárlóközpontok mint kereskedelmi komplexumok a gazdasági térben Földr. Ért. 52. pp. 85–105.
- TINER, T 2001. Budapest: towards the city of malls? Shopping centre constructions and their effects on urban development tendencies between 1989 and 2002. – In: Stadt-Umland-Probleme und Entwicklung des großflächigen Einzelhandels in den Ländern Mittel- und Südosteuropa. Akademie für Raumforschung und Landesplanung. Hannover. pp. 167–175.

Beszélgetés a 70 éves Berényi István professzorral

Berényi István az MTA Földrajztudományi Kutatóintézet munkatársa (1968–2002), volt igazgatója (1991–1996), a Pázmány Péter Katolikus Egyetem (PPKE) professzora, a honi geográfus társadalom egyik legkiemelkedőbb (talán legnagyobb közmegebecsülésnek és szeretetnek örvendő) tagja idén augusztus 24-én tölti be 70. életévét. Arra való tekintettel, hogy lapunk hasábjain 60. születésnapja alkalmából már méltattuk szakmai életútját (lásd Földr. Ért. 1994. 3-4. füzet), így ez alkalomból az ünnepelt egyik tanítványa, Kocsis Károly kérdezi a mestert az elmúlt évtizedéről.

Tisztelt Professzor Úr, Kedves Pista! Úgy gondolom, hogy az elmúlt évtized nem tartozott eddigi szakmai pályafutásod legnyugalmasabb éveik közé. Ebben az időszakban, mikor intézetünk igazgatójából a Pázmány Péter Katolikus Egyetem egyik dékán-helyettesévé, professzorává váltál, kutatói tevékenységed rendkívül szorosan összefonódott a felsőoktatással. Ezzel kapcsolatban szeretnék kérni, hogy a Földrajzi Értesítő olvasói számára nyújts egy rövid tájékoztatást a 60. születésnapod utáni szakmai tevékenységekről.

Az elmúlt tíz év alapvető fordulatait hozott tudományos és oktatói pályámon. 1996-ban beöltöttem az akadémiai törvény által meghatározott két igazgatói periódust a Földrajztudományi Kutatóintézetben és a tudományos tanácsadói státusba kerültem át. Ez a „felszabadulás” két alapvető pályamódosítást tett lehetővé.

1. A tudományos kutatásban új izgalmas téma vált aktuálissá, a kultúrtájak átalakulásának és védelmének programja, amelyet az Európai Tanács 1993. évi deklarációja fogalmazott meg, s amire ráépült az 1997. évi új európai regionális koncepciói (EUREK). E kérdéskörön belül különösen megújítandónak tűnt néhány elméleti és módszertani megközelítés, főként a történeti kultúrtáj értelmezésével kapcsolatában. A téma feldolgozását segítette egy OTKA támogatás (4,6 mFt) és Felsőoktatási Kutatási támogatás (4 mFt). Ennek keretében dolgoztuk ki a PPKE BTK szociológiai és történettudományi tanszékein a PhD programokat, valamint ennek szellemében dolgoztam át a funkcionális tér szociológiai értelmezését, aminek összefoglalója jelent meg a Földrajzi Tanulmányok 23. füzeteként. Mindez nem jelentette a szociálgeográfiai kutatási irány feladását, inkább a témakör szociológiai és történettudományi összefüggéseinek megvilágítását eredményezte. A kutatás első eredményei 2000 után láttak napvilágot, de nagy részük még fiókban van. Remélhetően két éven belül könyv alakban ezek is meg fognak jelenni.

2. A pályamódosítás másik nagy iránya a felsőoktatás lett. 2002–2006 között az ELTE Gazdaságföldrajzi Tanszéke adott helyt a szociálgeográfiának, s az egyetem gondozásában jelent meg a „Szociálgeográfia értelmezése” c. jegyzet. 1997-től Maróth Miklós akadémikus hívott meg a PPKE-re a fenti téma szélesebb bevezetésére a szociológus és történész képzésben. E programra kaptam meg a Széchenyi professzori ösztöndíjat, ami nagyon megerősítő munkát jelentett 1998–2002 között, de rendkívüli segítséget a program kiteljesítésére. Ennek keretében a szociológusoknál szociálgeográfia, a specializált szakirányon pedig a faluszociológia és a városszociológia tárgyakat vezettük be és programját dolgoztam ki. A történetek oktatásában pedig a történeti regionalizmus és a történeti kultúrtáj-kutatás módszereinek oktatása került a központba. A fenti témákban 26 szakdolgozat született és négy PhD-hallgató dolgozik a régiótörténeti műhelyben.

Úgy tudom, hogy az egyetemen nem csak a hagyományos felsőoktatási tevékenységbe kapcsolódtál be, hanem a BTK vezetése kihasználta eddigi vezetői, tudományszervezői tapasztalataidat, képességeidet is.

Az oktatás mellett 7 perióduson át vettem részt a BTK kari tanácsának munkájában, mint tudományos dékán-helyettes. Jelenleg a BTK Doktori Tanács elnöki teendőit látom el és tagja vagyok a habilitációs bizottságnak, ill. a Kari Tudományos Bizottságnak.

Az FKI-beli kutatómunkával és főként a PPKE keretein belül végzett oktatással jellemezhető időszakban egy folyamatos, szinte észrevétlen hangsúlyeltolódás volt megfigyelhető, mikor legalább is a főállás kérdésében közel 35 év után elengeded az FKI kezét. Milyen volt számodra ez az átmeneti időszak, amikor tudomásom szerint az MTA-val mind a mai napig számos kötődésed megmaradt?

Valamikor 8 évig tanítottam középiskolában (Kiskőrösön) és közben csináltam az egyetemi doktorit, illetve az aspirantúrát. A Széchenyi professzori ösztöndíj is kettős feladatot adott: az FKI tudományos munkájában való részvételt és az egyetemi oktatást. 2002 végén választanom kellett az FKI és az egyetem között, s úgy gondoltam nagyobb hasznára vagyok a fiatalságnak azzal, ha az évtizedek során felhalmozott ismeretet még többé-kevésbé ép ésszel átadom. De ezzel nem hagytam el sem az MTA-t, sem az FKI-t. Tagja vagyok az MTA X. Osztályának, ill. a Földrajz I. (Társadalomföldrajzi) Bizottságnak és az MTA Településtudományi Bizottságnak, valamint az MTA Jelölő Bizottságának. Az igaz, hogy lezárult a 90-es években végzett tudományszervezői időszak, vagy más irányba módosult: az OTKA Élettelen Természettudományi Kuratórium tagja, zsűri elnök voltam, amiért Ipolyi Arnold díjjal tüntettek ki. Két perióduson át voltam az MTA Doktori Tanácsának tagja. Ez időszakban számos akadémiai doktori, habilitációs és PhD opponensi, bizottsági tagsági feladatait kellett ellátnom.

Szerény ember lévén eddig nem tettél említést azokról a dolgokról, melyek eddigi termékeny szakmai pályafutásod magas szintű elismerését jelentették.

Az 1990-es években végzett szerteágazó munkám elismeréseként értékelem a Magyar Köztársaság Tiszti Keresztje kitüntetését, az MTA köztestületi tagságba való beválasztást, végül az egyetemi tanári kinevezést a PPKE-re, amelyet először a Magyar Püspöki Kar elnökétől, majd a Köztársasági Elnök Úr vehettem át.

Korábban, különösen a német nyelvterület országaival élénk, gyümölcsöző szakmai kapcsolatokat áptáltál. Sikerült ezeket az elmúlt évtizedben is fenntartanod?

A fenti pályamódosulásnak lett hátránya is, és ez a nemzetközi kapcsolatok háttérbe kerülése. Igaz az INTERREG II.C. programunk 2000-ben lezárult, amit a Bayreuth-i Egyetemen még végig csináltam, de a Lipcsei Institut für Länderkunde tudományos kuratóriumába való részvételt már nem vállaltam, mert az utazások, a nemzetközi szereplések már egyre fárasztóbbakká váltak. Ugyanakkor kapcsolatba kerültem az Augsburg-i Egyetemen, ahol az interaktív tervezés a szociálgeográfiai oktatás központi témájává vált. Ez is új elemmel gazdagított. 1994–2004 között megjelent egy könyvem, egy egyetemi jegyzetem és mintegy 50 tanulmányom, ami nem tölt el elégedettséggel, de hálás vagyok a Gondviselésnek, hogy három évtized után visszatérhettem az oktatásba (igaz) „nem középiskolás fokon” tanítani. Ez lett a harmadik „újjaszületés” és ezzel az életkör bezárult. Vagy nem?

Őszintén reméljük, hogy a szakmai „életköröd” az oktatáshoz való visszatéréssel nem zárult le, hiszen életkori és adminisztratív okokkal összefüggésben a felsőoktatással való jövőbeli szakítást egy olyan időszak is követheti, melyre ismét a kutatómunka nyomhatja rá bélyegét. Ennek reményében kívánok Neked intézetünk, a Földrajzi Értésítő szerkesztősége és tanítványaid népes tábora nevében boldog 70. születésnapot, erőt, egészséget további oktató és kutató munkádhoz, mely remélhetőleg időnként teret ad kedves családotd körében eltöltendő derűs nyugalomnak is.